

**Bīstamās vielas ikdienas
produktos - tev ir tiesības zināt!**

PADOMĀ, PIRMS PĒRC
IZVĒLIES PRECES, KURĀS IR MAZĀK BĪSTAMO VIELU

Kas ir bīstamās ķīmiskās vielas?

Termins “bīstamās vielas” attiecas uz vielām, kuras var izraisīt kaitējumu cilvēka veselībai un videi. Dažas vielas var izraisīt tūlītēju kaitējumu, piemēram, ir toksiskas (indīgas), radīt alerģijas vai kairināt ādu. Citām piemīt negatīva ietekme ilgākā laika periodā, piemēram, tās var radīt vai veicināt audzēju attīstību, auglības problēmas, bojāt imūnsistēmu.

Ne visas ķīmiskās vielas ir bīstamas, tomēr daudzas mākslīgi radītās tādas ir. Tās tiek plaši izmantotas patēriņa produktos, lai tiem nodrošinātu vēlamās īpašības, tādas kā aromāts, krāsa, elastība, ūdensnecaurlaidība, ugunsdrošība u.c.

Bīstamā viela	Iespējamā ietekme uz veselību	Pielietojums produktos
Formamīds	Bojā centrālo nervu sistēmu, kairina acis un ādu, palielina vēža risku.	Produktos, kuri izgatavoti no EVA (etilēnvinilacetāta) plastmasas: vingrošanas paklājos, bērnu grīdas puzzles paklājos, pludmales čībās.
Ftalāti (bis(2-etilheksil-) ftalāts, benzil- butilftalāts, diizobutilftalāts, bis(2-metoksietilftalāts, diizopentilftalāts, N-pentil-izopentilftalāts, dipentilftalāts, diheksilftalāts)	Bojā hormonālo sistēmu un ietekmē attīstību. Pasliktina auglību.	Produktos, kas izgatavoti no PVH (polivinilhlorīda) plastmasas: rotaļlietās, automašīnu rezerves daļās, būvniecības materiālos, grīdas segumos, mēbelēs, dārza šļūtenēs, apavos, lietusmēteļos, sporta precēs, plepšamajos produktos, kā arī kosmētikā (smaržās un nagu lakās) u.c.
Pentadekafluoroktānskābe (PFOA)	Bojā hormonālo sistēmu un ietekmē attīstību. Var izraisīt vēzi.	Cepamtraukos ar nepiedegošo pārklājumu, tekstilprecēs, vados, kabeļos, elektronikā, pusvadītājos.
Bromētie liesmu slāpētāji (deca-BDE)	Noturīgi, bioakumulatīvi, toksiski. Bojā hormonālo sistēmu.	Elektronikas precēs, paklājos, televizoru plastmasas pārklājumos.

Kas ir REACH regula? Kas ir ļoti lielas bažas izraisošas vielas?

Eiropas Savienībā ir daudzi likumi, kas regulē produktu drošību un ķīmiskās vielas produktos. Viena no vissvarīgākajām ir REACH regula (EC 1907/2006), kura nosaka ķīmisko vielu reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu.

REACH ir Eiropas Savienības regula, kas pieņemta, lai uzlabotu cilvēku veselības un vides aizsardzību no ķīmisko vielu radītā riska. Tā arī veicina vielu bīstamības novērtējuma alternatīvu metožu pielietošanu, samazinot testos izmantojamo dzīvnieku skaitu.

Saskaņā ar REACH regulu, visbīstamākās ķīmiskās vielas – **ļoti lielas bažas izraisošas vielas (SVHC)** – ir tās, kuras:

- izraisa vēzi (kancerogēni);
- izmaina DNS (mutagēni);
- bojā reproduktīvo sistēmu vai kaitē embrijam (reproduktīvai sistēmai toksiskas vielas);
- lēni sadalās apkārtējā vidē, var uzkrāties ķermenī vai ir toksiskas (noturīgās, bioakumulatīvās un toksiskās vielas);
- var radīt līdzvērtīgu nopietnu ietekmi cilvēka veselībai vai apkārtējai videi kā iepriekšminētās vielas, piemēram, bojāt endokrīno sistēmu.

Šīs ķīmiskās vielas ir iekļautas Kandidātuvielu sarakstā - <http://echa.europa.eu/candidate-list-table>, un sabiedrībai par tām jābūt informētai.

Kas ir REACH regulas 33.pants?

REACH regulas 33.pants nosaka, ka preču piegādātājiem jābūt informētiem par ļoti lielas bažas izraisošām vielām precēs, ko tie izplata. Savukārt tev kā patērētājam ir tiesības pieprasīt informāciju par to, vai konkrētās preces nesatur kādu no šīm vielām. Saņemot pieprasījumu, piegādātājiem, ja to produkts satur vielu no REACH Kandidātuvielu saraksta, kas pārsniedz **0,1% no produkta svara**, ir pienākums tevi informēt **45 dienu laikā**.

Piegādātājam ir arī pienākums sniegt tev pietiekamu informāciju par to, kā produkts būtu droši jāizmanto. Šādu informāciju tu vari pieprasīt gan pirms, gan pēc produkta iegādes. Tas tev dos iespēju izdarīt drošāku izvēli, pasargājot sevi no bīstamajām ķīmiskajām vielām.

Kā tu vari ietekmēt ražotājus vai preču piegādātājus?

Izmantojot patērētāja “tiesības zināt”, tu parādi ražotājam, ka tev ir svarīgi, no kā viņš ražo preces. Nepērkot preces, kas satur ļoti lielas bažas izraisošas vielas, tu ietekmē pieprasījumu, kas ir svarīgs ikvienam ražotājam un piegādātājam. Šāds pircēju spiediens parasti “nostrādā” ātrāk un efektīvāk nekā likumi. Ražotājiem un piegādātājiem jāsaprot, ka patērētāji vēlas drošākus produktus.

Kā pieprasīt informāciju?

Tu vari pieprasīt informāciju par ļoti lielas bažas izraisošām vielām produktā vai nu turpat veikalā, kur prece iegādāta, vai no tās ražotāja/ piegādātāja. Labākais veids ir sagatavot pieprasījumu rakstiskā formā.

Rakstiskajā pieprasījumā jābūt iekļautai šādai informācijai:

- precīzam produkta nosaukumam un aprakstam, svītrkodam, produkta ražotājam/piegādātājam;
- jautā par visu REACH Kandidātvielu sarakstā esošo vielu klātbūtni produktā, kas pārsniedz 0,1% no tās svara vai iepakojuma.

Ja kādas no šīm vielām ir produktā, ražotājam vai piegādātājam jāsniedz tev 45 dienu laikā pietiekama informācija, lai produktu varētu droši izmantot. Tas ir noteikts REACH regulas 33(2). pantā. Vari atsaukties arī uz Eiropas Ķīmisko vielu aģentūras (ECHA) mājaslapu, kur iespējams atrast vairāk informācijas par ražotāju/piegādātāju pienākumiem REACH regulas ietvaros - <http://echa.europa.eu/lv>

Vēstules paraugs

Piegādātāja kontaktinformācija

Datums

Informācijas pieprasījums par ļoti lielas bažas izraisošām vielām produktā

_____ (uzņēmuma nosaukums) vadībai

Saskaņā ar REACH regulas (EC 1907/2006) 33.pantu, ikvienam patērētājam ir tiesības jautāt produkta piegādātājam, vai tā produkts satur bīstamās ķīmiskās vielas, kas iekļautas ļoti lielas bažas izraisošo vielu Kandidātvielu sarakstā, ja to koncentrācija pārsniedz 0,1% no svara.

Lūdzu, informējiet mani par jebkuras ļoti lielas bažas izraisošas vielas klātbūtni šādos jūsu piegādātajos produktos:

_____ (detalizēta informācija par produktu: produkta nosaukums, ražotājs, sērija, svītrkods).

Ja kādas no šīm kaitīgajām ķīmiskajām vielām ir minēto produktu sastāvā, REACH regula nosaka, ka jums tās jāmin un jāsniedz ieteikumi par produkta drošu lietošanu 45 dienu laikā.

Tāpat, lūdzu, informējiet, vai minētais izstrādājums nesatur citas bīstamās vielas un vai iespējams iegādāties kādu citu jūsu ražoto izstrādājumu, kurš vispār nesatur kaitīgas vielas.

Par to, kāda ir jūsu kā ražotāja atbildība, varat uzzināt Latvijas nacionālajā REACH&CLP palīdzības dienestā:

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

Ar cieņu,

Tavs vārds, uzvārds

Ja nesaņem atbildi 45 dienu laikā, lūdzu sazinies ar nacionālo REACH palīdzības dienestu:
Tālrunis: 67032027 • E-pasts: reach@lvgmc.lv

Kādu informāciju tev vajadzētu saņemt no piegādātāja?

Saskaņā ar REACH regulu preces piegādātājam jānodrošina tev informācija par drošu produkta izmantošanu.

Tāpat tev ir tiesības uzzināt vismaz ļoti lielas bažas izraisošas vielas nosaukumu, ko produkts satur, jo pienākums informēt patērētājus attiecas tikai uz tām ļoti lielas bažas izraisošajām vielām, kas ietvertas REACH Kandidātvielu sarakstā un kuras produktā ir vairāk nekā 0,1% no kopējā produkta svara. Tas nozīmē, ka piegādātājiem nav pienākums informēt tevi par citām vielām produktā vai arī par tām ļoti lielas bažas izraisošām vielām, kas produktā ir zemākā koncentrācijā. Piegādātāji, protams, var to darīt pēc brīvprātības principa.

Vairāk informācijas:

Kampaņa *Padomā, pirms pērc* –
www.padomapiirmsperc.lv

REACH palīdzības dienests -
<http://echa.europa.eu/support/helpdesks>
vai [nacionālā lapa](#)

PADOMĀ, PIRMS PĒRC

IZVĒLIES PRECES, KURĀS IR MAZĀK BĪSTAMO VIELU

Brošūra sagatavota un izdota projekta „Baltijas informēšanas kampaņa par bīstamajām vielām” (BaltInfoHaz) ietvaros, ko līdzfinansē Eiropas Komisijas finanšu instruments LIFE+ (projekta Nr. LIFE 10 INF/EE/106). Baltijas Vides Forums uzņemas pilnu atbildību par šīs publikācijas saturu, un tas neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli.